

ЧУГУНОВ Ігор,
д. е. н., професор, завідувач кафедри фінансів
Київського національного
торгівельно-економічного університету
вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна

E-mail: Chugunov_itya@knute.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4915-1267>

НІКІТІШИН Андрій,
к. е. н., доцент, докторант кафедри фінансів
Київського національного
торгівельно-економічного університету,
вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна

E-mail: 0635644917@ukr.net
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-7951-4017>

ПОДАТКОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ

Розкрито економічну сутність податкової безпеки держави як інструменту забезпечення сталого соціально-економічного розвитку. Здійснено аналіз та оцінку макрофіскальних індикаторів податкової безпеки, показників ефективності адміністрування податків і зборів. Визначено, що зміцненню бюджетної та податкової безпеки сприятиме підвищення рівня координації заходів бюджетної, податкової та монетарної політики, спрямованих на мінімізацію негативних наслідків ефекту Олівера – Танзі. Обґрунтовано пропозиції щодо зміцнення податкової безпеки держави.

Ключові слова: податок, податкова система, податкова політика, податкова безпека, фіскальні органи, механізм оподаткування, адміністрування податків.

Чугунов И., Никитишин А. Налоговая безопасность государства. Раскрыта экономическая сущность налоговой безопасности государства как инструмента обеспечения устойчивого социально-экономического развития. Осуществлен анализ и оценка макрофискальных индикаторов налоговой безопасности, показателей эффективности администрирования налогов и сборов. Определено, что укреплению бюджетной и налоговой безопасности будет способствовать повышение уровня координации мер бюджетной, налоговой и монетарной политики, направленных на минимизацию негативных последствий эффекта Оливера – Танзи. Обоснованы предложения по укреплению налоговой безопасности государства.

Ключевые слова: налог, налоговая система, налоговая политика, налоговая безопасность, фискальные органы, механизм налогообложения, администрирование налогов.

Постановка проблеми. Стратегія національної безпеки України визначає, що головною умовою нової якості економічного зростання є забезпечення економічної безпеки – це вимагає спрощення й оптимізації чинної системи оподаткування, консолідації інституційних спроможностей фіскальних органів країни [1]. Податки є головним важелем формування дохідної частини зведеного, державного та місцевих бюджетів, від ефективності їх адміністрування залежить стан податкової безпеки держави, задоволення потреб суспільства та зростання його добробуту. На сучасному етапі економічних перетворень важливо забезпечити розвиток сфери податкової безпеки держави на основі підвищення інституційної спроможності органів, які реалізують бюджетно-податкову політику. Це сприятиме прискоренню темпів економічного зростання країни, регіонів та адміністративно-територіальних

© Чугунов І., Нікітішин А., 2019

одиниць, посиленню збалансованості та стійкості бюджетної системи, підвищенню результативності бюджетно-податкового регулювання, якості виконання дохідної та видаткової частини бюджетів усіх рівнів, забезпеченню виконання державою основних та додаткових функцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні питання реалізації бюджетно-податкової політики при забезпеченні податкової безпеки держави досліджувалися як іноземними, так і вітчизняними науковцями. Вагомий внесок у наукове вирішення зазначеної проблематики здійснили Дж. Кейнс, П. Самуельсон, В. Нордхаус, В. Танзі, Ю. Іванов, В. Лагутін, І. Лук'яненко, А. Мазаракі, В. Макогон, М. Пасічний [2 – 13] та ін.

Попри вагомий доробок зазначених вчених, чимало питань, зокрема щодо зміцнення податкової безпеки в умовах економічних перетворень, у вітчизняних наукових працях дотепер недостатньо обґрунтовані. Важливим є розкриття напрямів підвищення ефективності податкової політики, обґрунтування пропозиції щодо зміцнення податкової безпеки держави, які сприятимуть посиленню дієвості вітчизняної податкової системи в інституційному середовищі суспільства.

Мета статті – розкриття сутності податкової безпеки держави та обґрунтування пріоритетних напрямів її зміцнення в умовах економічних перетворень.

Матеріали та методи. Теоретичну та методологічну основу дослідження становлять сучасні наукові праці зарубіжних та вітчизняних вчених щодо забезпечення податкової безпеки держави. Інформаційна база дослідження ґрунтується на матеріалах центральних органів виконавчої влади з питань забезпечення реалізації державної політики у бюджетній, податковій та митній сферах. Для визначення стану податкової безпеки держави використано сукупність наукових методів і підходів, зокрема структурно-функціональний, системний, факторного та порівняльного аналізу.

Результати дослідження. Перехід до ринкової економіки зумовив посилення ролі бюджетів усіх рівнів у вирішенні завдань соціально-економічного розвитку країни. Бюджет виступає важливим інструментом державного регулювання економіки країни, дієві механізми та інструменти формування його дохідної частини є необхідною умовою ефективною бюджетно-податкової політики.

Головне завдання ресурсоформувальної сфери фінансової системи, складовою частиною якої є податкова система, – це забезпечення достатніх фінансових ресурсів для стабільного функціонування держави [9]. Податки виступають ваговою складовою формування доходів бюджету країни, стабільно складають основну частину ВВП, яка перерозподіляється через бюджетний механізм, що визначає їх важливу роль у забезпеченні безпеки країни. Важливими макрофіскальними індикаторами, які показують тенденції рівня перерозподілу ВВП через бюджетно-податкову систему, стан управління у сфері податкової безпеки, є частка податкових надходжень зведеного, державного та місцевих бюджетів у ВВП (*табл. 1*).

Таблиця 1

Макрофіскальні індикатори податкової безпеки країни у 1999–2018 рр., %

Рік, період	Частка податкових надходжень:		
	Зведеного бюджету України у ВВП	Державного бюджету України у ВВП	місцевих бюджетів України у ВВП
1999	19.27	10.86	8.40
2000	17.78	11.11	6.68
2001	17.39	10.40	6.99
2002	19.39	12.36	7.03
2003	19.58	12.88	6.71
1999–2003	18.68	11.52	7.16
2004	17.67	12.55	5.12
2005	21.44	16.29	5.16
2006	22.25	16.78	5.47
2007	21.47	15.53	5.94
2008	22.93	16.94	5.98
2004–2008	21.15	15.62	5.53
1999–2008	19.92	13.57	6.35
2009	21.97	15.72	6.25
2010	20.92	14.89	6.03
2011	24.81	19.39	5.42
2012	24.71	18.83	5.88
2013	23.25	17.26	5.99
2009–2013	23.13	17.22	5.91
2014	23.16	17.66	5.50
2015	25.53	20.59	4.94
2016	27.28	21.12	6.16
2017	27.75	21.02	6.74
2018	27.72	21.18	6.53
2014–2018	26.29	20.31	5.97
2009–2018	24.71	18.77	5.94
1999–2018	22.31	16.17	6.15

Джерело: розраховано авторами за даними Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України, Державної служби статистики України.

У 2008 р. та 2011–2018 рр. частка податкових надходжень Зведеного бюджету України у ВВП перевищувала середній показник за 1999–2018 рр. – 22.31 %. Частка податкових надходжень Державного бюджету України у ВВП за довгостроковий двадцятирічний період 1999–2018 рр. становить 16.17 %. Частка податкових надходжень місцевих бюджетів України у ВВП за цей же період – в середньому 6.15 %, що зумовлено позитивними результатами децентралізації та її складової – бюджетної децентралізації у частині збільшення ролі податкових надходжень при формуванні бюджетних ресурсів адміністративно-територіальних одиниць.

Рівень результативності виконання планових показників Державного бюджету України за податковими надходженнями в цілому та окремими податками та зборами відображає ефективність діяльності органів державного управління. Останніми роками посилено обґрунтованість планування бюджету країни [14]. Виконання дохідної частини Державного бюджету України визначає його збалансованість, показник запасу стійкості бюджетної системи.

Зростання рівня перерозподілу ВВП через сектор загального державного управління в нинішніх умовах повільного економічного зростання може пригнічувати розвиток підприємництва, стримувати розширення податкової бази [15]. За тенденції зростання рівня перерозподілу ВВП через бюджетно-податкову систему за 1999–2018 рр. важливо не допускати скорочення темпів розвитку національної економіки та її галузей, регіонів, зниження інвестиційної активності суб'єктів господарювання, зменшення стимулів до підвищення продуктивності праці.

Вагомий вплив на податкову безпеку країни матиме інституційна реформа системи органів, що реалізують податкову та митну політику: створення Державної податкової служби України та Державної митної служби України [16]. Водночас, важливим є посилення регуляторного потенціалу оподаткування, його стимулюючого впливу на інститути розвитку [7].

Бюджетоутворюючі податки є вагомим інструментом перерозподілу ВВП та, забезпечуючи майже 2/3 доходів бюджету країни, відіграють головну роль у забезпеченні податкової безпеки держави.

Основна частина податкових надходжень до Зведеного бюджету України формується за рахунок чотирьох загальнодержавних податків: податку на прибуток підприємств, податку на доходи фізичних осіб, податку на додану вартість та акцизного податку. Динаміка та частка бюджетоутворюючих податків у ВВП та доходах Зведеного бюджету України (без міжбюджетних трансфертів) за 1999–2018 рр. представлена в *табл. 2*.

Таблиця 2

Частка бюджетоутворюючих податків у ВВП та доходах Зведеного бюджету України (без урахування міжбюджетних трансфертів) у 1999–2018 рр., %

Рік, період	Частка									
	податку на додану вартість у:		податку на прибуток підприємств у:		акцизного податку у:		податку на доходи фізичних осіб у:		бюджетоутворюючих податків у:	
	ВВП	доходах	ВВП	доходах	ВВП	доходах	ВВП	доходах	ВВП	доходах
1999	6.45	25.58	4.87	19.31	1.37	5.44	3.40	13.47	16.08	63.81
2000	5.36	19.22	4.37	15.68	1.27	4.56	3.62	12.99	14.63	52.44
2001	4.90	18.84	3.92	15.07	1.25	4.82	4.15	15.96	14.23	54.70
2002	5.75	21.74	4.01	15.17	1.75	6.62	4.62	17.47	16.14	61.00
2003	4.54	16.74	4.77	17.59	1.89	6.97	4.87	17.96	16.08	59.25
1999–2003	5.40	20.42	4.39	16.56	1.51	5.68	4.13	15.57	15.43	58.24
2004	4.68	18.28	4.52	17.66	1.87	7.32	3.69	14.43	14.77	57.69
2005	7.39	25.19	5.13	17.48	1.74	5.92	3.79	12.92	18.05	61.51
2006	8.92	29.33	4.63	15.23	1.52	5.01	4.03	13.26	19.11	62.84
2007	7.91	27.00	4.58	15.65	1.41	4.81	4.63	15.81	18.52	63.26
2008	9.29	30.91	4.83	16.07	1.29	4.29	4.63	15.41	20.05	66.68
2004–2008	7.64	26.14	4.74	16.42	1.57	5.47	4.16	14.37	18.10	62.40
1999–2008	6.52	23.28	4.56	16.49	1.54	5.58	4.14	14.97	16.77	60.32
2009	8.93	30.99	3.49	12.11	2.28	7.92	4.70	16.30	19.40	67.32
2010	7.70	27.45	3.60	12.83	2.53	9.00	4.55	16.23	18.39	65.51
2011	9.64	32.64	4.08	13.83	2.51	8.51	4.46	15.11	20.70	70.09
2012	9.51	31.16	3.82	12.52	2.63	8.63	4.67	15.28	20.64	67.59
2013	8.42	28.97	3.61	12.42	2.41	8.28	4.74	16.29	19.18	65.96

Закінчення табл. 2

Рік, період	Частка									
	податку на додану вартість у:		податку на прибуток підприємств у:		акцизного податку у:		податку на доходи фізичних осіб у:		бюджетоутворюючих податків у:	
	ВВП	доходах	ВВП	доходах	ВВП	доходах	ВВП	доходах	ВВП	доходах
2009–2013	8.84	30.24	3.72	12.74	2.47	8.47	4.62	15.84	19.66	67.29
2014	8.76	30.48	2.53	8.81	2.84	9.89	4.74	16.49	18.87	65.67
2015	8.97	27.37	1.96	5.99	3.56	10.86	5.03	15.33	19.53	59.55
2016	9.87	30.08	2.52	7.69	4.27	13.00	5.82	17.73	22.48	68.50
2017	10.52	30.87	2.46	7.22	4.07	11.94	6.22	18.26	23.28	68.29
2018	10.52	31.62	2.98	8.97	3.73	11.20	6.46	19.41	23.70	71.20
2014–2018	9.73	30.09	2.49	7.74	3.69	11.38	5.65	17.44	21.57	66.64
2009–2018	9.29	30.16	3.11	10.24	3.08	9.92	5.14	16.64	20.62	66.97
1999–2018	7.90	26.72	3.84	13.36	2.31	7.75	4.64	15.81	18.69	63.64

Джерело: розраховано авторами за даними Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України, Державної служби статистики України.

У табл. 3 наведено рівень виконання планових показників Державного бюджету України за податковими надходженнями.

Таблиця 3

Виконання планових показників Державного бюджету України у 2009–2018 рр., %

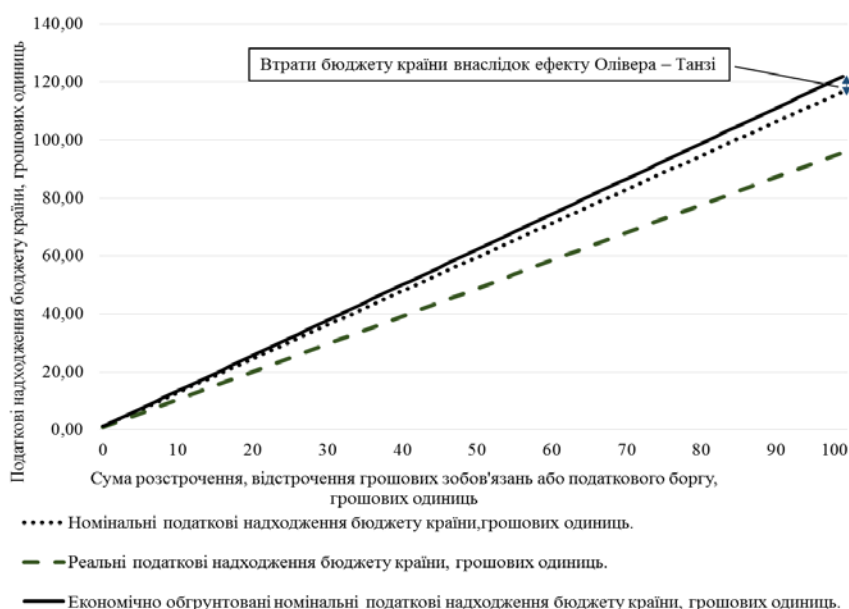
Рік, період	Виконання Державного бюджету України за:							
	доходами	податковими надходженнями	податком на доходи фізичних осіб	податком на прибуток підприємств	акцизним податком з вироблених в Україні підакцизних товарів	акцизним податком з ввезених на митну територію України підакцизних товарів	ПДВ з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг)	ПДВ з ввезених на територію України товарів
2009	82.13	83.34	-	76.94	91.29	84.11	91.73	86.99
2010	96.54	95.71	-	99.65	90.84	105.19	100.25	90.44
2011	100.38	101.77	91.03	115.09	81.82	131.49	100.20	106.92
2012	90.34	88.29	96.96	95.04	87.21	94.98	87.01	87.33
2013	94.23	93.03	92.21	93.77	85.80	89.22	92.74	93.41
2014	94.55	95.76	89.11	99.14	87.99	129.56	89.17	97.94
2015	100.50	99.87	105.80	94.21	106.18	103.52	101.87	99.83
2016	97.59	100.26	106.55	111.91	104.56	119.96	87.95	105.99
2017	99.57	99.20	97.22	99.69	92.62	100.57	77.75	113.23
2018	98.02	99.18	100.68	117.68	93.87	98.44	91.07	103.75
2009–2018	95.39	95.64	97.45	100.31	92.22	105.70	91.97	98.58

Джерело: розраховано авторами за даними Державної казначейської служби України.

Однією з основних причин, визначених дисбалансів у виконанні планових показників Державного бюджету України за 2009–2018 рр., є відсутність середньострокового бюджетного планування, передбачуваної та збалансованої бюджетно-податкової політики. Використання середньострокового бюджетного планування з розширенням часового горизонту оцінки наслідків рішень органів, які реалізують бюджетно-податкову політику, сприятиме зміцненню податкової безпеки держави, надасть можливість визначати її стан та покращувати керованість у середньостроковій перспективі.

Реалізуючи такий механізм податкового регулювання як розстрочення, відстрочення грошових зобов'язань або податкового боргу, держава на певний визначений термін кредитує платника податків і зборів. У такому випадку бюджет країни отримує податкові надходження із часовим лагом, а тому такі надходження, враховуючи положення теорії вартості грошей у часі та інфляцію, знецінюються, має місце втрата реальної вартості бюджетних ресурсів. Враховуючи зазначене, економічно обгрунтовані номінальні податкові надходження бюджету країни – це мінімальні номінальні податкові надходження бюджету країни, які не призводять до втрат реальної вартості державних фінансових ресурсів.

Змоделюємо вплив екзогенних до системи податкового регулювання монетарного режиму інфляційного таргетування та монетарного інструменту – облікової ставки НБУ – на механізм розстрочення та відстрочення грошових зобов'язань або податкового боргу платника податків з урахуванням елімінування впливу на них цінової складової в умовах 2017 р. в річному вимірі (рисунки).

Втрати бюджету країни внаслідок ефекту Олівера – Танзі в умовах 2017 р.

Джерело: розроблено авторами.

Результати моделювання для 2017 р. показують, що при розстроченні та відстроченні грошових зобов'язань або податкового боргу платника податків у 2017 р. у сумі 100 грошових одиниць на термін 1 рік, при обліковій ставці НБУ 14 % (станом на 01.01.2017), річній зміні дефлятора валового внутрішнього продукту у 2017 р. у цілому за рік на 22 % та з урахуванням процентів за розстрочення або відстрочення грошових зобов'язань або податкового боргу, номінальні податкові надходження бюджету країни, сплачені після завершення договору розстрочення або відстрочення грошових зобов'язань або податкового боргу,

становитимуть 116.80 грошових одиниць, реальні податкові надходження бюджету країни з урахуванням елімінування впливу на них цінової складової – 95.74 грошових одиниць, а економічно обґрунтовані номінальні податкові надходження бюджету країни – 122 грошових одиниць. Таким чином, за чинних у 2017 р. параметрів інструментів монетарної та податкової політики виникла асиметрія між номінальними та економічно обґрунтованими номінальними податковими надходженнями бюджету країни, а також мали місце втрати бюджету внаслідок негативного ефекту Олівера – Танзі.

Податкові надходження бюджету країни з певним часовим лагом трансформуються у його видатки, і чим більший такий лаг та розмір інфляції у країні, тим більшою є втрата реальної вартості бюджетних ресурсів у процесі такої трансформації. Посилення координації між монетарними та податковими механізмами в частині забезпечення економічно обґрунтованих номінальних податкових надходжень бюджету сприятиме підвищенню ефективності видаткової частини бюджетів усіх рівнів, соціально-економічному розвитку країни.

Дискреційна політика податкового регулювання повинна враховувати розриви між реальними і номінальними податковими надходженнями, а сучасна монетарна політика – посилення інституційної спроможності Національного банку України, реалізуючи режим інфляційного таргетування, сприяти їх скороченню. Зазначене дасть змогу зменшити негативні наслідки ефекту Олівера – Танзі як чинника дестабілізації та загрози для податкової безпеки держави.

Висновки. Одним з основних структурних складових економічної безпеки держави є податкова безпека – такий стан національного податкового простору, при якому досягається збалансування фіскальних потреб уряду та економічних інтересів платників податків і зборів у коротко-, середньо- та довгостроковій перспективі. Сутність податкової безпеки держави полягає у достатньому фінансовому забезпеченні податковими надходженнями виконання державою основних і додаткових функцій на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях на базі виваженої податкової політики, яка не перешкоджає розвитку і покращанню бізнес-середовища, що надає можливість створювати умови для стабільного та збалансованого соціально-економічного розвитку країни.

З метою зміцнення бюджетної та податкової безпеки необхідно вдосконалювати координацію бюджетної, податкової та монетарної політики в частині забезпечення своєчасного наповнення дохідної частини бюджету країни, оперативного здійснення видатків за дотримання проголошеного значення офіційного показника інфляції (таргету) протягом певного визначеного періоду часу. Дискреційна політика податкового регулювання має скорочувати розриви між реальними та номінальними податковими надходженнями, а монетарна політика – через посилення інституційної спроможності Національного банку України,

реалізуючи режим інфляційного таргетування, повинна сприяти їх скороченню. Зазначене дасть змогу мінімізувати негативні наслідки ефекту Олівера – Танзі, максимально наблизити показники номінальної вартості податкових надходжень бюджету країни до реальної, посилити дієвість монетарних, бюджетних та податкових інструментів у системі економічного регулювання, що сприятиме соціально-економічному розвитку країни.

Для зміцнення податкової безпеки держави доцільною є інституційна реформа системи органів, що реалізують податкову та митну політику: створення Державної податкової служби України та Державної митної служби України; інституційне оновлення органів контролю дотримання податкового законодавства шляхом забезпечення дієвої діяльності Державної служби фінансових розслідувань; покращання якості планування та виконання податкових надходжень бюджету країни на основі середньострокової системи бюджетного планування; адаптація бази оподаткування відповідно до змін макроекономічного середовища; посилення функціональних спроможностей протидії ухиленню від оподаткування (передусім через офшорні схеми, конвертаційні центри, порушення митних правил, незаконне виробництво та зловживання спрощеною системою оподаткування, обліку та звітності); удосконалення механізмів виявлення, оцінки та моніторингу фіскальних ризиків у частині упередження виникнення новоствореного податкового боргу; упорядкування діючих та надання нових податкових пільг, які сприятимуть становленню інвестиційно-інноваційної моделі економіки; розширення сервісних функцій при здійсненні податкового адміністрування; підвищення довіри до фіскальних інституцій; забезпечення дієвого моніторингу ефективності фіскальних органів інститутами громадянського суспільства; забезпечення передбачуваності у розвитку податкової політики; підвищення транспарентності при формуванні та використанні податкових надходжень бюджету країни; зменшення асиметричної інформації та трансакційних витрат при здійсненні податкового регулювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про Стратегію національної безпеки України: Указ Президента України від 26.05.2015 № 287/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>.
2. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег; пер. с англ. М.: Либроком, 2017. 352 с.
3. Самуэльсон П. Э., Нордхаус В. Д. Экономика. 19-е изд.; пер.с англ. М.: Вильямс, 2015. 1360 с.
4. Сіденко В. Р., Скрипниченко М. І., Пономаренко В. С., Чугунов І. Я. та ін. Інституційна трансформація фінансово-економічної системи України в умовах глобалізації; за ред. В. Р. Сіденка. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 648 с.

5. Ганзи Вито. Правительство и рынки: меняющаяся экономическая роль государства; пер. с англ. М.: Изд-во Института Гайдара, 2018. 584 с.
6. Иванов Ю. Б., Бережна Ю. В. Податкова безпека: сутність та умови забезпечення. *Економіка розвитку*. 2010. № 2 (54). С. 9-11.
7. Лагутін В. Д. Інститути і економічні механізми стабільності та розвитку суспільства. *Економіка України*. № 9. 2018. С.13-25.
8. Лук'яненко І., Сидорович М. Бюджетно-податкова політика України: нові виклики: монографія. Київ: НаУКМА, 2014. 229 с.
9. Мазаракі А. А., Корольчук О. П., Мельник Т. М. та ін. Економічна безпека України в умовах глобалізаційних викликів: монографія; за заг. ред. А. А. Мазаракі. Київ: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2010. 718 с.
10. Чугунов І. Я., Павелко А. В., Канєва Т. В. та ін. Державне фінансове регулювання економічних перетворень: монографія; за заг. ред. А. А. Мазаракі. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. 376 с.
11. Чугунов І. Я., Макогон В. Д. Бюджетна стратегія в умовах економічних перетворень. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2018. № 5. С. 5-18.
12. Пасічний М. Д. Фінансова політика держави: монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. 440 с.
13. Budget Policy of Social Development: monograph/general ed. I. Y. Chugunov. Tallinn: Scientific Route, 2018. 348 p.
14. Чугунов І. Я. Довгострокова бюджетна стратегія у системі економічної циклічності. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2014. № 5. С. 64-77.
15. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України "Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2018 році". Київ: НІСД, 2018. 688 с.
16. Про Стратегію сталого розвитку "Україна – 2020": Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.

Стаття надійшла до редакції 01.07.2019.

Chugunov I., Nikitishin A. Tax security of the state.

Background. Taxes constitute the main lever for formation of revenue part of the consolidated, state and local budget. Tax security of the state, satisfaction of needs of the society and growth in welfare depend on the efficiency of tax management. At the current stage of economic transformations, it is important to ensure the development in the sphere of tax security of the state by increasing the institutional capacity of the authorities which implement budgeting and tax policy.

The ***aim*** of the article is to show the essence of tax security of the state as well as to substantiate the priority directions in order to strengthen tax security under conditions of economic transformations.

Materials and methods. Theoretical and methodological basis of the study is constituted by modern scientific works of foreign and domestic scientists related to ensuring tax security of the state. In order to determine current condition of tax security of the state, we have used a complex of scientific methods and approaches and, namely, structural, functional, systemic, factor and comparative analysis.

Results. We have shown the economic essence of tax security of the state as an instrument for ensuring sustainable social and economic development of the country. We have analysed and assessed macro-fiscal indexes of tax security as well as indexes of efficiency of taxes and charges management. It has been established that in order to strengthen

budgeting and tax safety it is necessary to increase the level of coordination of measures of the budgeting, tax and monetary policy directed towards minimization of negative consequences of the Tanzi effect. We have substantiated the proposals for strengthening tax security of the state in order to increase the institutional capacity of the national tax system under conditions of economic transformations.

Conclusion. *In order to strengthen tax security of the state, it is important to implement an institutional reform of the system of authorities in charge of tax and customs policy, improve the quality of planning and transferring tax proceeds to the budget of the country, adapt tax basis to changes in the macroeconomic environment, strengthen functional capabilities of counteraction against tax evasion, improve the mechanisms for detecting, assessing and monitoring fiscal risks, systematize current tax benefits and establish new ones, expand the range of service functions during tax management, increase the level of trust in fiscal authorities, increase transparency over the course of formation and use of tax revenue from the country budget, reduce asymmetric information and transaction losses during tax regulation.*

Keywords: tax, tax system, tax policy, tax security, fiscal authorities, taxation mechanism, tax management.

REFERENCES

1. Pro Stratehiiu natsionalnoi bezpeky Ukrainy [On the Strategy of National Security of Ukraine]: Ukaz Prezydenta Ukrainy [Decree of the President of Ukraine] vid 26.05.2015 № 287/2015. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015> [in Ukrainian].
2. Kejns, Dzh. M. (2017). *Obshhaya teory'ya zanyatosty', procenta y' deneg [The general theory of employment, interest and money]*. (Trans.). Moscow: Ly'brokom [in Russian].
3. Samuél'son, Pol É., & Nordkhaus, Vyl'yam D. (2015). *Ékonomyka [Economics]*. 19nd ed. (Trans.). Moscow: Vyl'yams [in Russian].
4. Sidenko, V. R., Skrypnychenko, M. I., Ponomarenko, V. S., Chugunov, I. Ya. et. al. (2017). Instytutsiina transformatsiia finansovo-ekonomichnoi systemy Ukrainy v umovakh hlobalizatsii [*Institutional transformation of Ukraine's financial and economic system in the conditions of globalization*]; za red. V. R.Sidenka. Kyiv: Kyiv. nats. torh.-ekon.un-t, 648 p. [in Ukrainian].
5. Tancy, Vy'to. (2018). *Pravy'tel'stvo y' rynku': menyayushhayasya ekonomy'cheskaya rol' gosudarstva [Government and markets: the changing economic role of the state]*. (Trans.). Moscow: Y'zd-vo Y'nsty'tuta Gajdara [in Russian].
6. Ivanov, I. B., & Berezhna, I. V. (2010). Podatkova bezpeka: sutnist ta umovy zabezpechennya [Tax Security: the nature and terms of security]. *Ekonomika rozvytku – Economics of Development*, 2 (54), 9-11 [in Ukrainian].
7. Lahutin, V. D. (2018). Instytuty i ekonomichni mekhanizmy stabilnosti ta rozvytku suspilstva [Institutes and economic mechanisms of stability and development of society]. *Ekonomika Ukrainy – Ukraine economy*, 9, 13-25 [in Ukrainian].
8. Luk'yanenko, I., & Sydorovych, M. (2014). *Byudzhetno-podatkova polityka Ukrayiny: novi vyklyky [Budget and tax policy of Ukraine: new challenges]*. Kyiv: NaUKMA [in Ukrainian].
9. Mazaraki, A. A., Korol'chuk, O. P., Mel'nyk, T. M. et al. (2010). *Ekonomichna bezpeka Ukrai'ny v umovah globalizacijnyh vyklykiv [Economic security of Ukraine in the context of globalization challenges]*. A. A. Mazaraki (Ed). Kyiv: Kyi'v. nac. torg.-ekon. un-t [in Ukrainian].
10. Chugunov, I. Y., Pavelko, A. V., Kanyeve, T. V. et.al. (2015). *Derzhavne finansove rehulyuvannya ekonomichnykh peretvoren' [State financial regulation of economic transformations]*. A. A. Mazaraki (Ed). Kyiv: Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t [in Ukrainian].
11. Chugunov, I. Y., & Makohon, V. D. (2018). Byudzhetna stratehiya v umovakh

- ekonomichnykh peretvoren' [Budget strategy in the context of economic transformations]. *Visnyk Kyiv. nats. torh.-ekon. un-tu – Herald of the Kyiv National University of Trade and Economics*, 5, 5-18 [in Ukrainian].
12. Pasichnyi, M. D. (2019). *Finansova polityka derzhavy [Financial policy of the state]*. Kyiv: Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t [in Ukrainian].
 13. *Budget Policy of Social Development* (2018). I. Y. Chugunov (general ed.). Tallinn: Scientific Route [in English].
 14. Chugunov, I. Y. (2014). Dovgostrokova bjudzhetna strategija u systemi ekonomichnoi' cyklichnosti [Long-term fiscal strategy in the system of economic cyclicalit]. *Visnyk Kyiv. nats. torh.-ekon. un-tu – Herald of the Kyiv National University of Trade and Economics*, 5, 64-77 [in Ukrainian].
 15. Analitichna dopovid do Shorichnoho Poslannia Prezydenta Ukrainy do Verhovnoi Rady Ukrainy "Pro vnutrishne ta zovnishne stanovyshe Ukrainy v 2018 rotsi" [An Analytical Report to the Annual Message of the President of Ukraine to the Verkhovna Rada of Ukraine "On the Internal and External Situation of Ukraine in 2018"] (2018). Kyiv: NISD [in Ukrainian].
 16. Pro Stratehiiu staloho rozvytku "Ukraina – 2020" [On the Strategy of Sustainable Development "Ukraine – 2020"]: Ukaz Prezydenta Ukrainy [Decree of the President of Ukraine] vid 12.01.2015 №5/2015. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> [in Ukrainian].